

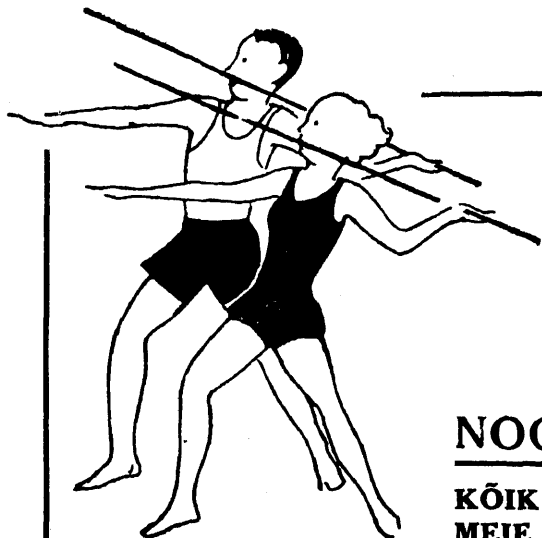
EESTI NOORUS

NR. 6. VII AASTAKÄIK

TALLINN, 29. JUUNIL 1935

SISUKORD

- Ago Jõger — Noorte merilaste laul
Sal Kõiviste — Viimajanune
A. Kurvits — Noorte suvipäevade mõte ja tähtsus
Ella Pehme — Ilusioon
J. Pert — Job, Pitka
R. Viidalepp — Rahvapärased jõukatsumisi tõstmises
Uilo Toomi — Rahvustants rahvuskultuuri läilina
Sulo Haltonen — Laste rahvaluule
Head kirjandust. Noorsoo töömait. Pilte, reproduktsioõne

NOORTE SUVIPÄEVADEL

**KÕIK VÕIMLEVAD
MEIE TRIKODES**

A/s O. KILGAS

KLEIDIRIIDE-, SUKKADE-, TRIKOO-, PESU-
JA PITSIVABRIK • TALLINN

NOORTE MERILASTE LAUL

Tuld südameisse, tuult purjedesse,
merd asub sõitma nüüd noorte laev.
Koit kumab taevas, ta loit me laeva
kui majak juhib. Kaob mure, vaev.

Nüüd hõissa tuuled, nüüd loitvad tuuled!
ahahahahhaa! käib töö, käib naer.
Aer pingul käsisis, ei meie väsi,
vaid lained, vesi, kui hõljuv kaer.

Miks imestate, väed pimedate
et põgenemas: See noorte turm!
Täis seiklushurma, täis halva surma,
ei ainsat kurba! Kord tüür, kord aer!

(Tiitelluuletis ÜENÜTO kodulehele
„Tuld ja tuult“)

Leek püha hinges. Teel kõigest ringest
me hulka tulgu, kel süames tuld.
Kel süames tuled, all jalge tuuled,
meid kuule, tule, ja kannatuld!

Tuld südameisse, tuult purjedesse,
sest kaugustesse läeb meeste laev.
Tuult raades kohab, vett keulas uhab,
me rinnus mühab. Läeb elulaev!

Nüüd hõissa tuuled, nüüd loitvad tuuled,
me uljas salgas käib töö, käib naer.
Aer pingul käsisis, ei meie väsi,
käib kõrgel' vesi. Hei, tüür! Hei, aer!

SALAKÕIVISTE

Wihmajaanune

On viimaks süüsi avanenud taewas,
hallniiesteid lõngu titib pilwenõel
maa kuiwa tolm, kus end januwaewas
tui palwee langetand on taimetael.

Nüüd lõhnab õht. Uut elujõudu waewad
puulehti õnnest wärisewad pehmed käed.
Nõrk idulehti mullast wälja taewub,
tonn naerufilmil hõõsawatjust taeb.

Ja tobruleht säeb ahnelt räästa alla
lehtkausi mahuta. Kui hiljaks jäänud
lillhernes ülespoole otsib teed.

Kuid wihmasahin nagu õndsust kallab
ja telet õue tänumeeles jäänud
pääd paljastades seisma põllumees.

Peaminister K. EENPALU
ÜENÜ suvipidustuste aukülaline ja kõneleja.

Sest riik meil on oleud kartud
tal'lingest ja lakkamatust muut
oma rahva riigisuse.
Mõeldada see rahva ja riigi riigi
mõni eestlase igawikku ja teada
oma rahva eesmärke ning kaitsta
on noortele elamiseks elu teekesid
mõrudest.

Tallinn, 27. juulist 1935.

K. Eenpalu.

Hariduse- ja sotsiaalminister
N. KANN

Suvelaagri ja suvepidustuste korraldamisega on ÜENÜ noored võtnud enda peale tähtsa kasvatusliku ülesande ja asunud suurele tööle meie noorsoo huvides ja meie kalli kodumaa õitsele-viimiseks.

Tervitan Teid selle tähtsa ülesande ja suure töö puhul ja soovin, et Teie ilusad algatused õnnestuksid ning annaksid Teile palju uut jõudu, vaimu ja vaimustust jätkuvaks elutööks ja viiksid Teid edasi Teie õilsate sihtide suunas.

Kallid noored, elage õnnes!

Tallinnas, 22. juunil 1935.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'N. Kann'. The signature is fluid and cursive, written in a dark ink on a light background.

A N T S M U R A K I N

VILJANDI MAASTIK
Akvarell, 1926

A. K U R D I T S

Noorte suvipäevade mõte ja tähtsus

ÜENU noored on juba aastate kestusel tulnud meie kalli kodumaa looduse õitseajal — suvel kokku suvipäevadele, et ühiselt laulda ja mängida ning avaldada oma vaimseid võimeid ja oskusi ühises kultuurilises ettevõttes ja tunda tõsist töö rõõmu ja õnne oma tegevuse tulemustest.

Neid suvipäevi on korraldanud ÜENU üksikud osakonnad, neid on toime pandud ka mitme osakonna poolt ringkondade järgi ja ülemaakondlikus ulatuses. Ja nüüd, käesoleval aastal, toimuvad ÜENU esimesed suvipäevad ülemaalises ulatuses.

Kerkib küsimus, kust on saanud alguse need suvipäevad, kes on olnud nende mõtte kandja ja tähtsuse selgitaja ning nende organiseerimise juhtija? Siin ei leidu üksikisikut, vaid siin on tegevuses olnud ÜENU rohkemvõimelised osakonnad ja neisse koondunud tuhanded noored.

Suvipäevade mõtteid on kandnud kõik ÜENU noored, ühed selgemal ja kindlamal kujul, teised enam üldiste sihtidena, ilusate unistustena, õilsate tunnete õhutusel. Suvipäevade mõte on kujunenud noorte hingeilmas, suvipäevade vajadus on selgunud noorte tegevuses enesearendamise ja kasvatusel alal ning noorte majanduslikus töös armsates kodus. Nende päevade korraldamine on teos-

tunud noorte ühistahtel; need päevad on olnud noorte ühispüüete tulemusi.

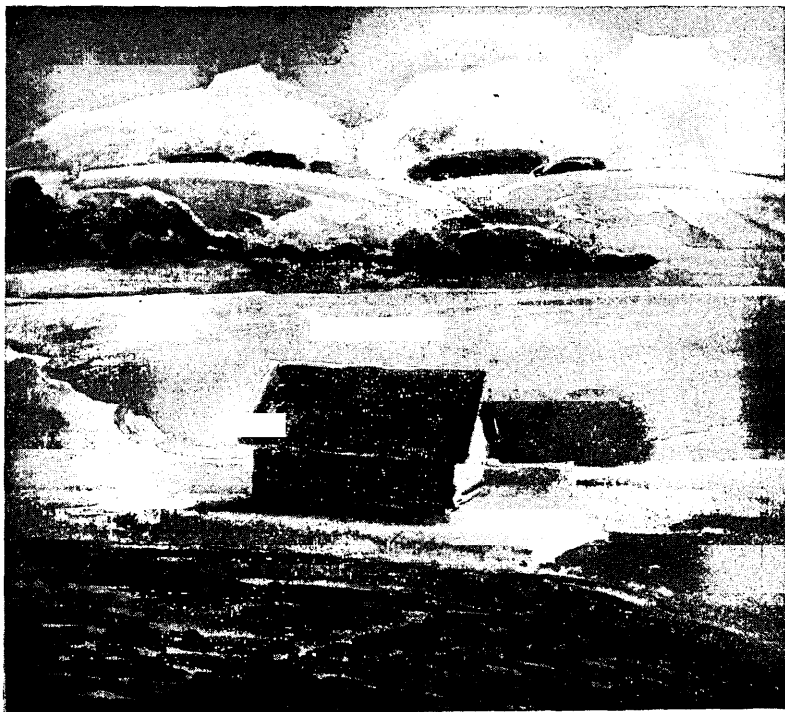
Noorte hing, kogu vaimuilm, tahe ja õilis tegevus kõrgete elusihide suunas on nende suvipäevade kandvaks jõuks. Ja kuidas võiksid jääda teostamata noorte ilusad mõtted, kõrged sihid; kuidas võiks vaikida noorte hingeilm, mis on täis vaimu ja vaimustust. Ei, see ei ole võimalik, vaid noorte ilusatele mõtetele järgnevad ilusad teod; kõrged sihid teostuvad noorte püsivas ja järjekindlas tegevuses ning noorte vaimuilm väärtused ja rikkused avaldavad noorte ühistes ettevõtetes. Suvipäevad on selliseid ühissettevõtteid.

Seega on suvipäevade mõte suur noorte mõte, noorte õilsate unistuste hommik ja ilusate lootuste suvi. See mõte kujuneb sihiks ja see siht teostub noorte ühistahtel. Ja see ei võigi teisiti olla, sest noored on kõrgete mõtete kandjad, uute elusihide kujundajad ja vanema põlve elutöö jätkajad. Noorte hingetuli ei kustuda ega võigi kunagi kustuda, vaid põleb edasi põlvest põlve, valgustades meie rahva eluteed igaviku sihis.

Noored kasvagu vaimselt ja kehaliselt tegevateks. Noored arendagu oma jõude ja võimeid võimalikult suuremas ulatuses ja kasutagu neid kõige otstarbekohasemalt töös ja tegevuses oma riigi ja rahva huvides. Rah-

VILJANDI MAASTIK

Akvarell, 1926

vuslikult mõtle, teovõimne, tahtejõuline, aus, õiglane ja aateline noorpõlv on suuteline jätkama vanema põlve elutööd ja edasi arendama meie rahva elu. Meie täidame oleviku suuri ülesandeid, aga seejuures elame meie ka tulevikule, sest meie oleme ka tuleviku rahvas. Eriti on aga noored kutsutud arvestama meie rahva suuri tuleviku ülesandeid ja end ette valmistama võimsale tööle rahva ilusa tuleviku saavutamise sihis. Seda kutsumust tunnevad ka noored; see kutsumus on avaldunud neile hingeelina ja selgunud noorte teadvuses. Seepärast soovivad ja püüavad noored arendada oma vaimseid võimeid ja kehalisi jõude ning kasvada suurtele tegudele oma kalli kodumaa huvides ja oma riigi kindlustamiseks ja edasiehitamiseks. Selle arenemise ja kasvamise võimalusi ja vahendeid on palju, mida ka noored kasutavad oma kodu ja noorte osakondades, osa võttes hariduslikkudest ja rahvuskultuurilistest algatustest ja ettevõtetest oma kodukohas ja selle ümbruskonnas. Üheks selle arenemise ja kasvamise mõjuvaks vahendiks on aga suvipäevad. Noored ei taha elada ja töötada ainult omaette ja oma kodukoha kitsamates piirides, vaid nad soovivad tulla vahetevahel ka kokku laiemas ulatuses ja suuremal arvul, et avaldada oma võimeid, oskusi ja tegevuse tulemusi ühises kultuuritöös. Suvipäevad on suured noorte omaloomingu ja vaimse tegevuse päevad, mil avaldub noorte algatusvõime, organiseerimise oskus, püsivus, tahtejõud, korra armastus ning loovad võimed ja

anded harmoonilises ühistöös. Suvipäevadel koondub ÜENU üksikute osakondade noorte tegevus osadena ja harudena üheks suureks jõuliseks tervikuks, väljendades noorte võimsaid tegusid, võimsaid tundeid ja kindlat ning head tahtet. Seega on suvipäevad noortele kasvatusteguriks ja selles seisab nende päevade suur tähtsus.

Suvipäevade vaimset tegevust täiendavad ja nende tähtsust tõstavad sport ja võimlemine kui ka võimete ja oskuste avaldamine otsekoheses töös, näiteks ÜENU osakondade maatulundusharudesse koondunud noorte mitmekesised algatused ja ettevõtted (näiteks töövõistlused) ja töö tulemuste avaldamine. Sport, võimlemine ja töövõistlused põhjenevad võistlusel. Kuid see noorte võistlus suvipäevadel ei lahuta noori, vaid ühendab ja seob neid, sest noortes ei ole kadetust, vaid ka võistluse alal on põhimõtteks ausus, heatahtlus, vastastikku tundmine ja tunnustamine ning õige ja õiglane hinnang. Noorte võistlused on võimete avaldused kasvatusliku sihiga. Noorte püüdeks on ka võistlustes kasvada ja kasvatada, õppida ja õpetada. Sellised võistlused sisaldavad suure tõukejõu, mis viivad noori edasi edaspidises elus ja töös. Sellised võistlused vaimustavad võitjaid ja virgutavad uuele püsivale tööle neid, kelle tulemused osutusid vähemateks. Õnne ja rõõmu toovad nad aga kõigile noortele, sest ÜENU ühe osakonna noorte saavutused on kogu ÜENU saavutused ning auks igale noorele. Neil võistlustel noored tunnevad õnne ja rõõ-

mu kaasnoorte õnnest ja rõõmust. Seega on ka nende suvipäevade võistluste osa suure tähtsusega, viies noori edasipüüdmisele ja üksteise võimete õigele ja õiglasele tunnustamisele ning ühendades neid ülendavate tunnetega.

Suvipäevad valmistavad noortele ka seda ülendavat rõõmu, mida annab vaimustav laul, õilistavad muusikahelid ja ilusad mängud. Ja noortel on vaja rõõmu hetki, nagu soojendava päikese paistet ja tähtede sära. Noored soovivad tõusta lühemaikski aegadeks kõrgemale elu igapäevasustest ja viibida kaugel üksikutest pisi-asjadest, olla kogu hingelõõmudega ühise suure ülesande ja töö juures ja tunda end oma rahva kasvava noorteperena. Ja need ajad, need ühise töö hetked õilistavad ja õnnistavad, ülendavad hinge ja suursugustavad kogu vaimset ilma ja tõstavad noori kõrgele, elutühiste poole.

Meie ei raja oma elu ainult oleviku olukorra tingimuste ja võimaluste kohaselt, vaid arvestame ka minevikku, sest olevik põhjeneb minevikul. Rahva elus, tema arengus ja saatuse kujunemisel on suur tähtsus rahva minevikul, tema ajalool. Rahva mineviku vaim elab edasi, rahva võitlused ja kangelasteod, võidud ja saavutused ei kustu ega unne, vaid kantakse edasi põlvest põlve kalli pärandusena ja suure jõuallikana tuleviku võitluste ja elutöö huvides. Meie rahvast on kandnud õnneikult tema mineviku vaim, tema kangelasteod ja võitlused ja see minevik jääb ka edaspidi suureks teguriks meie rahva edaspidises elukäigus. Rahva minevik, ta ajalugu on suureks jõuallikaks ka igale rahva liikmele. Samuti on suureks jõuallikaks ja mõjuvaks teguriks oma rahva suursündmused inimese elu ajal.

Aga peale rahva mineviku, ajalooliste mälestuste ja rahva suursündmuste on inimese elus suure tähtsusega ka isiklikud mälestused, oma elu tähtpäevad ja suursündmused, oma töö saavutused, eriti noorusaastail. Seega on vaja luua ka oma isikliku elu ajalugu, jäädvustada oma töösaavutusi, jätta endale ilusaid mälestusi noorusajast. Noorte ülendavad

suvipäevad on selliseid suursündmusi, mis jätavad ilusaid kustumatuid mälestusi kogu eluajaks. Need mälestused kannavad üle eluraskustest, annavad julgust, trööstivad elumuredes, valavad hinge vaimu ja vaimustust vanaduse päeval. Need mälestused noorusajast ja selle aja ühistööst ja saavutustest hoiavad inimese hingeliselt alati noorena.

Suvipäevad on säravad tähed, mis paistavad noorusaja kaugusest, luues võimalusi hingeliselt nooreks jääda ja alati noorusaega mälestustes kanda.

Samuti on vaja ka ÜENU ja tema osakondadel luua oma ajalugu. See ajalugu kasvab aast-aastalt ühenduses ÜENU ja tema osakondade püsiva ja järjekindla tegevusega ning kujuneb tegevuse saavutustest, omaloomingust, loodud kultuurväärtustest ja tööga omandatud varadest, võistluste võitlustest. Seda ajalugu rikastavad osakondade ühised õnnestunud ettevõtted ja nende elu suursündmused, milliste hulka kuuluvad ülendavatena ja unustamatutena noorte suvipäevad.

Selline sündmusrikas ajalugu, täis loovat tegevust ja ilusaid saavutusi on püsivaks aluseks oleviku tööle ja kindlustuseks tulevikus.

Suvipäevad lähendavad noori vanemale põlvele ja seovad vanemat põlve ja noori tugevate vaimsete sidemetega. Suvipäeval saavad noored avaldada vanemale põlvele oma tegevuse õilsaid silhte ja töö tulemusi. Suvipäeval selgub vanemale põlvele, et noored toimivad oma vaimse elu arendamise alal ja et nad on ka teoinimesed, kes on tõstnud töö ausse ja kellele ülesehitav töö on elu mõte.

Suvipäeval selguvad noorte kindlad elusihid ja avarduvad püüded ning kasvab ühistunne ja ühtekuuluvuseteadvus. Üksteise mõistmine, vastastik arusaamine, kaasnoorte tegevuse ja saavutuste tundmaõppimine ja tunnustamine, õige ja õiglase hinnang, töö- ja loomisrõõm, — kõik see kujuneb suvipäeval ja haarab noori, jättes nende hingeilma sügavad mõjutused ja jõud, mis viivad noori edasi edaspidises ülesehitamistöös ja vaimses loomingu.

ILLUSIOON

ÜENÜ koolidevahelisel kirjandite võistlusel Lenderi gümnaasiumi õpilase auhinnatud töö.

Oli tavaline taliõhtu. Väike küünlajupp punasest vasest tuhatoosi põhjal valgustas vaid hädiselt ümbrust. Väljas paukus pakane ja vali tuul piitsutas peent, rahesarnast lund vastu jäätanud aknaid.

Elamu oli kerge suveehitus, vaese inimese päävari, määratud nii südasuveks kui ka kesktalveks. Määratud? — Ja muidugi, sest kuhu sa siis talvel ikka poed, kuigi päävari pole palju soojem kui ilm ukse taga.

Tollele elamule tähendas käesolev õhtu külma pilkavat kaisutust. Pakane surus oma küüned ta õhukeste laudade vahele, tuhnis saepuru vooderduses ja koos tuulega kangutas toa lahtiste tapetite kallal.

Vaibal, kadunud vanaisa tooli ja oma valge laudsileda voodi vahel konutas küünlaleegi kõrval tüdruk, kägerasse tõmbununa, vilet-sana ja õnnetuna. Veidi eemal, peaaegu voodi all nuttis grammofonil nukker vene mustlasromanss. Inga armastas kirglikult toda mustlasviisi, kuid täna ta vaevalt kuulas seda. Oli õlnud harjumus, mille sunnil oli asetanud plaadi grammofonile, kuna ta tegi seda alati, kui oli ükski ja veidi kurb.

Täna aga oli asi teisiti, hoopis teisiti. Täna ta oli nii õnnetu, et oli valmis nutma.

„Inga, sina hani, ära hakka ometi uluma! Selleks pole ju põhjust.“

Pea meeles — 17-aastane tüdruk ei tõnni ega lase voolata pisarail. Inga, võta end kokku! Alates ajast, mil pistes pulga vanema vokiratta vahele ajasid vokilt nõõri, said isalt roosa sauna lõhnavate kasevitsadega ja karjusid selle päale kaks päeva järjest, pole enam ühtegi pisarat veerenud ninale. Ja nüüd korraga, kaheistkümneme aasta pärast võitled nendega! Ei, see on häbiväärne!”

Nõnda ta kõneleb iseenesega ja ühe nõksuga viskab pääl kuklasse.

Paneb siis seisma grammofoni, kuna seegi hajameelsena näib leierdavalt ainult üht viimast tooni.

Jääb nii imelikult vaikseks. Kostub vaid tuule kohin katuse räästas, kuivanud lillola varte pekmine vastu akent ja saepuru langemine seinte vooderduses. Sinna juurde krabiseb veel tapet seinale, liigutab end iga tuulepuhangu juures ja tõukab toa sisemuse poole enese külge kleepunud määratud varje.

Inga tajub seda kõike mingi tuima ükskõiksusega ja kiindub pilguga küünla leeki. Siimaterad tõmbuvad kokku, muutuvad väikeseks ja torkavaks, ümber suu tuleb karm, sügav joon, kogu keha kangestub. Väike tüdrukuke põrandal koosneb vaid hingetunud mõttest. Pingutatult püüab leida väljapääsu tolles viletsas seisukorras. Veel täna peab tulema päästev mõte, veel täna! Muidu...

Ta pilk langeb leegilt punakale, läikivale alusele, säält kulunud vaibale ja siis jälle õrnkollasele paberile enda käes, mis lõhnab nii tugevasti hinnalise paberossi järele. See paberike! Ta on väga väärtuslik, kuna sisaldab ju tervelt paarkümmend kallist sõna, kirjutatud rõõmsalt ja energiliselt. Inga hoiab seda paberit nagu suurimat vara, õrnalt ja ettevaatlikult. Ja juba mitmendat korda loeb ta, otse neelates iga sõna, iga märgikest, puuduvat i tipukest ja seda tugevat, omapärast lõhna. Sõnasõnalt on tal see peas juba ammu! Sellegipoolest ta loeb jälle, jälle. Seekord ta aga ei suuda enam...

Vajub kokku üle kirja. Otsmik toetub abitsivalt tooli servale, tumedad juuksesalgud langevad tõmmule näole, kõhnad ja tumedad sõrmed haaravad krampplikult helekollase kirja. Rinnust aga purskab südantlõhestav nuukse, ja samal ajal veerevad suured, raskest pisarad üle kahvatu näo. Esimesed pisarad pääle kaheistaastast põuda.

„Külasthan Sind homme!“ — nõnda kirjutab Henn Koik. Ja Inga peaks rõõmustama jällelõngemist, kuna ta enam kuus kuud pole näinud Henu. Oo, ta rõõmustabki hullupõõra, kuid... kuid samas on ta õnnetu!

On umbes paar aastat sellest, mil Inga tutvus Henuga. See oli kevadel, kui Inga oli sõitnud koju, Pärimäele, pärast koolitöö lõppu. Samal kevadel naabritalu müüdi uuele omanikule. Ega mõõdunud palju aega, kui Ingeborg Mõttus ja naabri perepoeg Henn Koik olid parimad sõbrad.

Oli otse uskumatu, kui hästi nad teineteist mõistsid. Neist said ideaalsemad sõbrad. Ainult veidi kummalist asjaoludel see sõprus püsis — läbi kauguste.

Pääle suvevaheaga Inga sõitis jälle linna, et kulutada koolipinki, ja Henn teisale, et jaškata õpinguid ülikoolis. Tast pidi saama eeskujulik jurist. Selles nad kumbki ei kahtelnud. Henu oli ju raudne loogika ja tahe.

Mis saab Ingest? Esialgu veel ei midagi. Unistas karjäärast ja tulevikust, oli auahne kui väike saatan ja armastas käia nina püsti, mustad juukseid lehmivas kuklas ja hallid silmad sõhitud kõrgustele. Seetõttu siis mõistis Henu ja Henn mõistis teda. Kuna aga nägid teineteist vaid paar korda aastas, siis kogu sõprus püsis kirjavahetusel. Nad polnud teineteist näinud juba ligi pool aastat. Nüüd aga korraga oli Henn siin ja homme lubas külastada Ingat, nagu tegi seda maal, isakodus. Inga oleks pidanud rõõmustama, kuid ta oli õnnetu.

Miks kartis ta praegu Henu ja seda põhjust, miks Henu tuli? Ah, et ka mehed on nii hirmus uudishimulikud, mitte põrmugi paremad kui lambad Pärimäel.

AEG

(Ajak. „Olioni“ kl.)

Inga oli väike, väike ja mitte kuigi tark. Henn aga oli teissugune. Henn oli Inga silmis kõikteadja ja kõikvõimas. Aga Inga ei tahtnud ju olla väike ja rumal, tahtis natuke negi sarnaneda Hennule. Ja nii siis ta pääs valmiski oivaline mõte. Oli kirjutatud Hennule ja luisanud, et sai ühel noorte kirjanvõistlusel teise auhinna. Just teise, sest ütelda, et sai esimese, seda ta ei sõandanud. Oli nagu natuke liig suur vale.

Miks oli ta teinud ometi sellise tohutu lolluse? Ja Henn, too uudishimulik poiss, oma rõõmus otsekohe kirjutab, et homme ta tuleb, külastab Ingat, et õnnitleda teda. Et asi nii kaugele võiks minna, seda polnud ta, Inga, ette näinud. Lausa kergemeelsusest oli sepitsenud loo sellest võidust, tahes Hennule veidi häädmeelt teha. Sest Henn oli soovitanud Ingal katsetada millegagi ja kirjutada, kuna ta omavat talenti.

Ja Inga oli kirjutanud, aga tagajärgedest ei teadnud ta veel midagi, sest võistluspäev oli lükatud edasi määramata ajale. Keegi ei pidanud teadma, millal otsustab õnnejumal, et võitja seda enam üllatuks. Selline teguviis pahandas Ingat. Ja suures tuhinas ta kirjutab Hennule, et võitis, sest tal sääl kaugel ei võinud olla aimugi sellest, et kogu lugu oli vaid väljamõeldus, suur illusioon.

Ei, ta ei tohi tulla! Aga kuidas, seda takistada? Päälegi Ingal oli kodus parajasti kriisi, suur rahapuudus. Oieti polnud tal raha kunagi palju. Hädavaevalt jätkus elamiseks, võõraid vastu võtta ta ei saanud. Oli õnn, et elas nii kaugel linna serval, kuhu ei kütündinud keegi, väljaarvatud sõbratar, Helle Raja, kes elas lähedal. See vahetevahel tormas sisse nagu tuulispask, et jutustada Ingale uusimaid kohviku-uudiseid või lasta viimasel parandada oma emakeelseid kirjandeid. Sest see oli ainukene aine, mis Ingale polnud igav.

Ei, oma vaesuse pärast Inga ei kartnud Henu! Too ju tundis teda ja ta olusid. Aga see vale, see neetud vale! Sedagi teadis Inga, et ega Henn polegi kuri, kui tunnistab talle, et oli ainult luisanud, et ta tõeliselt polnud midagi võitnud. Teadis, et Henn teeks küll kurja näo ja ometi naeraks, üsna südamest. Inga aga polegi ju nii kergemeelne ja tal on pööraselt häbi iseenese ees, et Henn ei pahanda.

Ah, peaks Henn veel viimasel silmapilgul ümber mõtlema ja mitte tulema!

„I-i-i-neborg!“

See on tädi, kes tulnud koju oma õe mant, kus ta viimasel ajal nii tihti käib, et koos ohata ja kahetseda seda ilma eluraskust ja viletsust. Inga pole märganud, et tädi on tulnud koju. Kükitab põrandal ja on täielikult vajunud mõttesse. Künäal kustub juba ammu, toas on kottpime.

„Ingeborg, oled sa siin? Mis tempe sa teed, et ei pane lampi põlema? Mis sa pimedas vahid?“

Tädi on köögi uksele nõutult seisma jäänud. Nüüd ta komberdab pliidi juure ja võtab siibrilt tikutoosi. Inga on end juba kogunud. Ühest jalahoobist aitab, et künälarasvane tuhatoos saata kõige kaugemasse nurka voodi alla. Kollase kirja katab padjaga ja kuidagi saab grammofonigi oma kohale. Ja kui siis tädi viimaks köögist lambiga tuleb, istub Inga suurima rahuga tugitoolil. Haigutab pikalt ja ütleb:

„Päris kena oli magada, kui tuba nii hää soe!“

Toas on aga vaevalt kaheksa kraadi sooja ja Inga teeb pingutatult katset hoida tagasi külmavärinaid, mis jooksevad üle selja.

Seepäale saab ta tädilt riielda, et kuidas ta jääb ometi tukkuma, kõik ukсед lahti. Tädil on lihtsalt narr hirm rõõvlite ja mõrtsukate ees.

Inga naerab südamest tädi põhjendamatu hirmu. Pole ju midagi varastada. Mööblit on ainult kõige hädavajalisemat, väärtasju pole ja üht kroonigi pole neil enam, kuna juba mitmendamat päeva võtavad vürtsipoest võl-

gu. Ka puud on otsas. Ajuti saab kütta vaid turbaga. Vahepeal tädi on läinud kööki, et panna teevett priimusele ja Inga süveneb õpinguisse.

Siis algab korraga köögist imelik häälitsemine ja tädi hädaldamine. Inga avab ukse, et vaadata, mis siis nüüd on juhtunud. Avaneb groteskne pilt. Lahtisel kuuriuksel seisab ümarik tädi, süles siputav ja rabelev kukk.

„Ära on külm võtnud vaesekese. Näe, hari ja lotid puha mustad. Täna ta terve päev läbi ei söönud.”

Tädi ke pãriselt nuuksub ja jãmedad pisarad veerevad palgele.

Ühisel nõul salvitakse lõpuks haige kukk sisse ja, et ta jälle ei külmetaks, jäetakse kööki — kasti. Kukk aga pole puurilind. Varsti on ta kasti äärel ja seab end sinna magama.

Vihaselt närib Inga leiba ja rüüpab päale kollakat vedelikku, teed. On nii lootusetult kurb see tänane päev. Ja homme tuleb Henn. Otse kohutav kujutelm.

Jãrsk koputus uksele. Kannatamatult keegi taob vastu ust ja hõikab, et lastagu ometi sisse, muidu tuleb koos uksega!

Inga teab juba: see on Helle. Ja vaevalt saab ta endale küsimuse esitada, et mida Helle veel täna nii hilisel tunnil tahab, kui käib uus mürts ukse pihta. Ja ta peab rututama avamisega, kui ei taha, et too temperamentne tüdruk oma lubaduse täidab.

Vaevalt on võti lukuaukus ümber pöördunud, kui Ingale sõbratar kaela langeb. Midagi ei ütle ta, ainult haarab Ingal õlust ja tantsib temaga läbi köögi, nii et kolisevad kastrulid riivil ja kõlisevad taldrilud köögi-kapis. Siis korraga ta komistab üle kasti ja kuke — see paneb ta seisatama. Inga on aga pahane. Täna pole tal sugugi meelega tantsimiseks ja hullamiseks. Seepärast küsib kaunis jãrsult:

„Mida sa täna tahad?”

Helle ei vasta. Hetkeks vaatab sõbratarile tõsiselt ja uurivalt. Pole harjunud, et too on halvas tujus. Kuid siis sãdeleb vallatu ja kergemeelse Helle silmis jälle naeratus. Istub nurgasolevale kurgitõnnile ja kamandab:

„Istu toolile! Muidu võiksid pikali kukkuda. Mul on sulle uudist, suur, suur uudis!”

Viivitades istub Inga. Teab juba noid Helle uudiseid ja täna ei huvita need teda kõige vähematki. Tahab jätkata söömist, aga uuesti kõlab kurgitõnnilt kamandus:

„Oota nüüd natukene, on sul selle söömisega siis nii kiire? Võiks kurku minna! Üldse — arvan, et geeniused peaksid vähem sööma!”

„Helle, mis sa lobised. Kus on siis uudis?”

„Uudis? Kas sa ei taipa juba, et ütlesin sulle ometi välja. Oled geenius!”

„Tõepoolest, Helle, võiksid jätta oma rumala nalja!”

„Aga, Inga, ma ei naljatagi ju. Sensatsiooniline uudis on mul — kuula nüüd ilusasti. Veerand tunni eest kuulutati eetri kaudu tervele Eestile kirjandusvõistluse tulemus. Võitjaks osutus seni tundmata naisautor varjunime all „Illusioon”... Edasi ma ei kuulnudki, vaid tormasin seda otsekohe sulle

A. GALLEN-KALLELA „Lemminkäise viha”
(Ajak. «Olioni» kl.)

teatama, sest sina ju kirjutasid selle varjunime all. Ära vaata ühti nii rumala näoga! Olen kujutlenud mõnikord geeniusi — alati on nad hirmus tarkade nägudega. Muide, tead ju, võitja saab hommepäev suurema summa sularahas, et muretseda endale paberit uue suurteose loomiseks. Tervelt 2000 krooni! Oi, milliseid ilusaid tualette ostaksin, kui saaksin sihukese ilusa rahasumma!

Aga õigus — enam ma ei lobise! Pead olema üks oma õnnega. Ja nüüd — häd isu! Su söömine jäi ju pooleli! Hüvasti!”

Ja ongi läinud Helle, too tuulepää. Inga aga? Toit keerleb suus; ükski suutäis ei lähe alla. Peab ta uskuma, et on tõeks saanud see, mida võib juhtuda vaid unenäos! Peab ta uskuma, et ongi täitunud ta suurim soov ja igatsus?

JUHAN PITKA

Rahvas vajab häid juhte ja juhid rahvast. Eriti rasketel, n. ü. katsumisaegadel need eeldused on hädavajalikud, või siis juhtideta rahvas hukkub ja juhid, kelle seljaga pole rahvast, pühitakse minema.

Meie viimaseil ajaloolisel katsumisajal — õnneks! — rahvas omas juhte ja juhid oma seljataga ka rahva.

Üks iseseisvussünni suurkujusid on Juhan Pitka, kes oma õlgadel on kandnud eesti rahva saatust.

Tulise isamaalasena, väsimatu rakendajana — kogu oma palava tukse, oma vaimsed ja ainelised varad rakendas ta oma asja eest. Ei ükski raskus ega hädadoht polnud tema jaoks liialt suur.

1917. a. revolutsiooni järele ta rakendub eesti rahvasaja ette. Seda on ta eesti sõjameeste I kongressil, esimeste eesti polkude organiseerimisel finantseerijana; ja kui enamlased võtavad võimu, valitsemist jätkates Venemadruste tääkide kaitsel, Juhan Pitka nende ranga vastasena asub organiseerima punaste-vastaseid keskusi, isegi väeosi.

Eesti ratsapolk Viljandis, eesti tegelaste vabastamine Viljandi vanglast jne. — selle eest ta mõistetakse Oleviste kirikus tribunaali poolt surma.

Kuid Juhan Pitka organiseerib edasi, nüüd seda pörada all maal.

Ja kui sakslased okupeerisid maa, Pitkal tuleb jällegi jätkata pörandad all oma rahvastööd. Ka sakslased tahavad ta arreteerida, kuid Pitka on varem jõudnud kaduda. Tema organiseerituna pörandaalune omakaitse aga tugevneb ja suureneb, ning kui okupatsioonivõim murdub, on Pitkal vabariigi valitsuse kättesse tuua üle maa hästi organiseeritud sõjaväeline organisatsioon hulgalise liikmeskonnaga, mis oli samal ajal ka kohe sõjariistus. Ta on endatahtmata iseenesest kujunenud otse diktaatoriks. Tema töökojas seatakse korda ja parandatakse vabariigi kaitseväge esimesed püüsid. Temale alluv kaitseleit on riigiladude ees postidel, tema saadab ja varustab esimesed sõtta-sõitjad.

See kõlab uskumatuna, kuis eraisik, ilma kellegi volitusteta kõike tegi, kõike juhtis, isegi väeüksusi varustas ning liinile saatis — aga see on nii.

Viinud isiklikult liinile tulle meie soomusrongid, seejärele ta asub venelastelt sõjasaagina võetud meie sõjalaevade juhiks ning viimastega käib lõhkumas ning hävitamas vaenlase seljataguseid. Mõtelgem ainult meie laevastiku uhket operatsiooni Düüna suhtu Riia alla ladesvääri-sõjas, mil jõekaldalt kaugelaskes-kahurid hävitati ja sakslased löödi põgenema.

Mis eest ja mille nimel Juhan Pitka sääraselt võitles? Ei mitte isiklike kasude eest, sest tema oli ju andja, toetaja, tema kogu aeg võitles end aineliselt vaesemaks.

Teda juhtis seesmine pühaleek, suur, vankumatu armastus oma paljukannatanud rahva vastu; teda hoidis kindlana seesmine puhas ja õilis isiksus.

Ta läks kindlana kõigele vastu, kuna ta omas päälegi otse prohvetliku eeltunde, võidutunde oma mitukorda suurema ja arvulise-ma vastase üle. Ta on ise ürgosa oma rahvast, geneetiline eluenergia-tukse oma rahva eneseteostusteel, eneseleidmisteel, ja pühäl võiduteel.

Sellena ta ei võinud ega tohtinud kahelda — tema järele, küll veel hämaruses, tui-kas kümnete tuhandete südameid; ta ei võinud neid ära anda; tema järele oli tõusmas lugematuid põlvi endale eluõigust nõudlevana, paremaid ajast unistajana, millest liialt kaua oli niigi unistatud.

Aeg sai täis. Meie rahva ringkäik varjude-elus oli lõpule jõudnud. Eestlane tõusis valgusele ja vabadusele. Oleme rahvas ja meil on omad juhid.

Jaan Pert.

Rahvapäraseid jõukatsumisi tõstmises

Senine materjal eesti rahvamängudest, mis leidis Eesti Rahvaluule Arhiivis, kuhu on teavasti koondatud kõik käskkirjalised eesti rahvaluulekogud, oli võrdlemisi vähene. Vanemad eesti rahvaluuleainete suurokujud — Jakob Hurt ja M. J. Eisen — ei omistanud üldse tähelepanu rahvamängudele. Seepärast on rahvaluulekogudes leiduvad vanemad mängude kirjeldused enam juhuslikku laadi: nad on kas ühenduses pühadekommete kirjeldustega või rahvalauludega (laulumängud). Eriti vähe oli seni teateid rahvapärastest jõukatsumistest ja osavusmängudest.

Seda tühikut on Rahvaluule Arhiiv püüdnud täita eestiaegse järelkorjandusega. Mitmed Arhiivi poolt väljasaadetud rahvaluulekogud on jäädvustanud paberile arvuka hulga nii endisi kui ka praegusesinevaid rahvamänge. Kuid eriti tähelepanuväärseid tulemusi on andnud Arhiivi poolt läinud aasta lõpul väljakuulutatud rahvamängude kogumise võistlus. Sellest on osa võtnud vähemalt 800 isikut (kooliõpilasi, õpetajaid ja muid ERA kaastöölisi); nende poolt kogutud ainestikku on kogusummas 12.000 lehekülge, mis sisaldab vähemalt 14.000 mängukirjeldust. See on suur ning väärtuslik ainetekogu, mille üksikasjaline registreerimine ja korraldamine võtab veel aega, kuid juba pealiskaudsegi läbivaatamise põhjal võib ütelda, et selles leidub paljugi uut ja huvitavat kõigile neile, kes suhtuvad huviga meie oma rahvamängudesse.

Püüan järgnevas just nimetatud kogumisvõistluse materjali põhjal pakkuda esialgset süstematiseeritud ülevaadet eesti rahvapärastest jõukatsumistest tõstmise alal ehk — teiste sõnadega — rahvapärastest võistlustest, millest meil seni oli teada väga vähe. Nagu kohe näeme, pole see ala olnudki nii arenematu, nagu ehk võidakse arvata.

Rahvapärased tõstmisviisid võib ülevaatlikkuse hõlbustamiseks jagada kolme rühma: 1. tõstmine käte jõuga (ühe ja kahe käega), 2. tõstmine seljaga (selgavõtmine), 3. tõstmine hammastega.

1.

Kindlasti kõige populaarsemaks, tõenäoliselt ka kõige vanemaks ja algelisemaks tugevate käsivarte demonstreerimiseks meie muistes külalühiskonnas on olnud

kivi tõstmine.

Selle esinemise kohta on usaldatavaid teateid paljudest kihelkondadest, nii et seda võib pidada täiesti üldtuntuks. Tõepoolest pole selle harrastamine tundmatu ka kaasaja noorpõlvele.

Et kivitõstmine on vanasti olnud maal üldtuntud jõuprooviks, siis võib selle kirjeldusi leida ka maaeluga tegelevais ilukirjanduslikes teoseis, näit. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ I-ses. Kui Eespere Andres tahab teada, kas ta jõu poolest on Tagapere Pearust üle

või talle alla jääb, hakkab ta sauna Madisega, kel Pearu suutlikkus oli teada, kive tõstma. Nii saab hõlpsasti selgeks, et Andres on „hästi sitkem“ mees kui Pearu.

Kogutud andmeid selgub, et kivitõstmist on vanasti harrastatud suvistel laupäeva- ja pühapäevaõhtutel külanoorsoo kogunemistel, ka talgutel ja perekonnapidudel. Huvitav on märkida, et sageli nimetatakse kooskäimise- ja rammukatsumise-kohana k ü l a k ö r t s i, kuigi seesuguseid kogunemiskohti on olnud ka külatänavail ja mujal. Veelgi huvitavam on kuulda, et mitmel pool on kooskäimiskohtadel leidunud selleks väljaalitud kive, mida rammukatsumistel kasutati.

„Jõukatsumiseks — kivitõstmiseks on omad kohad küla tänaval või küla vainul, tee harudel; kus kahe küla teed kokku tulevad, seal käivad ka kahe küla noormehed koos. Märjamaa kihelkonnas Paeküla ja Sõtke küla maante kokkuühinemise juures olnud üks suur kivi täismeelele ja väiksem poisikestele. Kes õige kõva mees olnud, pannud mõlksema kivi suurema peale ja tõstnud siis mõlemad korruga üles. Kivi nimetatakse t ö s t e k i v i k s.

Kuskil olnud (ei mäleta enam, kus või keelt kuulnud) üks metsavaht, väga tugev mees. Poistel olnud tõstekivi maantee ääres; igaüks katsund oma jõudu selle kallal, kui kõrgele keegi suutis tõsta, kes tuule alla sai, kes kõrgemale. Metsavaht tulnud ka sinna ja ütelnud: „Mis te muidu endid vaevate!“ Võtnud siis kivi sülele ja visanud üle aia lepavõsastiku ja sinna see kivi jäänudki; keegi pole suutnud seda sealt ära viia.

Minu ema rääkis oma lapsepõlvest: kui tema vanemad Keila kihelkonnas kõrtsipidajaks olnud, siis olnud ka kõrtsis käijatel oma tõstekivid. Mehed katsund oma jõudu kõrtsi ees, kuidas keegi suutnud tõsta. Kes rinnuni tõstis, oli tugev mees; kes põlvini tõstis, oli ka tugev, ehk küll esimesest nõrgem; kes ainult maast üles kerkitas, see oli ka, aga polnud ka suurem asi; kes ei suutnud üldse tõsta, seda naerdi: „Mis mees ta ka on, ei saa kivilegi tuult alla!“ 1)

1) ERA II 92, 33/4 (42) Märjamaa — E. Poom.

Et vanasti „pea iga kõrtsi juures oli tõstetav kivi”, selle kohta on teateid ka Saaremaalt Karja kihelkonnast.

Martnast põlvneb teade isegi välja-tõetatud tõstekivist: „Tõstmiseks oli harilikult igas kõrtsus kõrtsmiku poolt suur neljakandiline rullikivi. Kivil oli kesk-kohal raud sang, millest tõsteti.”

Kui raskeid kive tõsteti, selle kohta on ainult umbkaudseid teateid. Kuuldub, nagu oleks eelistatud just raskemaid kive, „sest kivi üles ajada on halb, aga raske kivi kalal on hea tõsta” (Saarde).

Teisal kõneldakse „paraja suurusega” tõstekivist (Rõuge, Kambja). Märjamaal oletatakse meeste tõstekivide umbkaudseks raskeks 6—10 puuda.

Kivitõstmiseks võistlemisel eraldatakse harilikult kolm tõstjärku: 1. tuule alla laskmine ehk maast lahti tõstmine, 2. põlvini tõstmine, 3. rinnuni tõstmine. Kuid esineb ka rohkem astmeid: 1. — maast lahti, 2. — põlvini, 3. — vööni, 4. — rinnuni, 5. — üle rinna, 6. — üle pea (kivi kätel üles ajada) (Häädemeeste).

Kes on tahtnud eriti uhkustada oma jõuga, see on suure kivi ajanud pea kohale üles ja visanud siis selja taha maha. Kuid niisugusel juhul pidanud viskaja ise ruttu paar sammu edasi astuma, et kivi ei kukuks vastu jalgu (Rapla).

Igal juhul peeti kivitõstmisel võidumeheks seda, kes suutis kivi tõsta kõige kõrgemale, seda süles edasi kanda või endast eemale visata.

Harilikult toimus kivitõstmine niiviisi, et tõstja seisis kivi kohale, jalad harki, kummardus alla, haaras kivi kahe käega ja tõstis nii kõrgele, kui suutis. Seejuures teised tõstehuvilised kogunesid ümber ning jälgisid tõsteid pingutatud tähelepanuga. Sest tõstmisi on enamasti ikka selleks ette võetud, et teha kindlaks, kes on kõige tugevam mees kambas” (Urvaste).

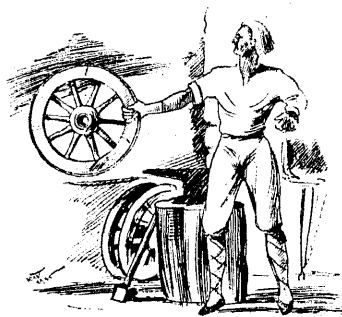
Kuid kohati on võinud olla ka mõnesuguseid erineva tehnikaga tõstmisviise, nagu selgub järgnevaist teadetest: „Kivi tõstmise juures tõsteti kivi enim rinna kõrgusele ja sealt ühe käega üles” (Halliste). — „Ka on niiviisi kivi tõstetud: (tõstja on) selili maas ja hoiab kivi oma rinna kohal kahe käe vahel” (Märjamaa).

Rahvaspordi teiseks tuntumaks erinähtuseks on

vankriratta tõstmine,

mille kohta leidub vanavarakogudes samuti õige mitmeid teateid. Harilikult tõstetakse vankri esimest ratast (rautatud) ja see tuleb ajada üles sirge käega, parema k.). Ratast tõstetakse põlast kinni hoides. Rataste tõstmist on harrastatud eriti sepipajas, kus hulk rattaid koos. Oeldakse ka: „Sepad ajavad ühe käega vankriratast üles ja hoiavad nii kõrgel, kui käsi ulatab, õpipoisid ajavad suurt haamrit” (Karksi).

Suuremaks ja tähelepandavamaks jõunumbriks on peetud kahe, puu või teljega ühen-

datud vankriratta ülesajamist (Puhja). Ka Rapla vallas Lipstu külas peeti seda tugevaks meheks, „kes suutis vankri tagumised rattad kätega üles vinnata.”

Edasi oleks ühe populaarse tõsteharjutusena nimetada veel

kaalupommi tõstmist,

kuigi seda ei saa pidada enam nii algeliseks, kui kahte esimest; ka pole kaalupomm võinud olla maal nii üldiselt kättesaadav kui kivi või vankriratas. — Pommi on püütud harilikult sirge käega üles ajada. Mõnes teates kõneldakse siiski ka kahe käega tõstmisest: „Kaalupomme tõsteti ühe ja kahe käega. Mõni jõudis ühe käega üles tõsta, teine võib-olla tuule alt lasta kahe käega. Kanged mehed ajasid kaalupommi ühe käega üles, nii et käsi oli kõige pommiga üleval pea kohal” (Rõuge).

Kui raskeid pomme on tõstetud, selle kohta on vähe andmeid. Ainult Puhja kihelkonnast on olemas üks teade, et seal on tõstetud 2-puudalist kaalupommi. Lohusuu vallas Tammisspää külas olnud „Parika Madis” jõu poolest „kange mees”, tema tõstnud üles kaks 2-puudalist pommi ja löönud neid oma pea kohal õhus kokku (Avinurme).

On kõigiti tõenäoline, et maarahval on olnud jõunumbrite sooritamiseks veel mitmeid muidki vahendeid, kuid senises materjalis puuduvad nende kohta teated. Võib arvata, et just lihtsad ja igapäevased võtted on jäänud enamasti kirjeldamata. Nii on, näiteks, ainult üks kord nimetatud alasi tõstmist (Avinurme), samuti kirve (Rapla ja haamri tõstmist (Karksi) varrest hoides, kuigi seesugused harjutused võiksid olla tuntud palju laiemalt.

Rohkem on teateid tooli tõstmise kohta, mis tuleks lugeda vist üheks kergemaks tõstenumbriks. Tooli tõstetakse kas tagumisest jalast, õige põranda lähedalt kinni võttes, või tõstetakse kahe käega, hoides kinni seljatoest. Viimasel juhul peab tõstma sirgete kätega.

Huvitavamaks tõstenumbriks tuleb pidada **mehe tõstmist**, kusjuures tõstetav on alul kas kõhuli või pikali maas. Selle kohta on mitmeid kirjeldusi, mis osalt üksikestest erinevad.

Kambjas on mehe tõstmine sündinud niimoodi: „See, keda taheti tõsta, oli kõhuli maas ja pidi oma jalad kõvaks ajama. Tõstja võttis tõstetava jalad oma jalge vahele, las- kis kükakile, pani käed umbes tõstetava põl-

²⁾ ERA II 92, 695,6 (83). Martna — A. Iisberg.

vede kohta ja katsus teda siis üles tõsta. Kui tõstetav tahtis enda tõstmist raskendada, võtis ta rohust või mättast kinni."

Martna kihelkonnas on kaks meest tõstnud teineteist kordamööda: „Selleks üks mees heidab pikali maha. Nüüd võtab teine tema jalad, teine jalg teise enda kaenla alla ja katsub, mitu korda ta suudab maasolijat üles tõsta. Kui enam ei suuda, tõuseb see üles, keda tõsteti, ja tõstja heidab ise pikali. Nüüd tõstab teine, kes ennem maas oli, teda. Kes teist rohkem kordi jõuab üles tõsta, see on võidumees."

Kolga-Jaani kihelkonnas tõstetavat meest puuga, kuid selle toimingu kirjeldus on puudulik: „Mehe tõstmisel tõstja võtab kätte puu, tõstetav paneb mõlemad käed puule ja peab nad tõstmisel sirged hoidma."

Martna kihelkonnas tuntakse veelgi erinevat tõstmisviisi, millele antakse nimeks „mehe ülestõstmine ühe sõrmega,"

kuid sellegi kirjeldus jätab selguse mõttes soovida: „Üks heidab pikali maha. Nüüd asuvad neli tükki teisi tema ümber, üks pea, teine jalgade juure ja kaks tükki keskele, teine teisele poole. Igaüks paneb oma parema käe esimese sõrme tõstetava alla. Nüüd loeb keegi kolmeni. Siis tõstavad kõik ühekorraga ja maasolija tõuseb kuni tõstjate pea kohale" (?).

Erakorralisematest tõstmistest oleks veel nimetada kasvavate noorte kaskede maast välja tõstmine, mille kohta on teateid Harglast. Kuid see olevat nii raske number, et tõstjad võivat saada maksahaigusi.

2.

Võrdlemisi vähe on teateid niisugustest tõstmistest, kus ei tulnud arvesse mitte ainult käte tugevus, vaid ka selg. Sel alal peaks viljakottide tõstmine olema vist kõige harilikum, kuid erakorralisemaks numbriks on olnud

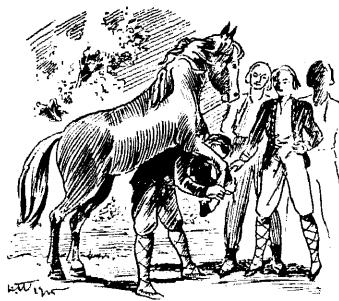
hobuse tõstmine,

mis näib olevat tuttav mitmes kihelkonnas.

Mees, kes tahab hobuse üles tõsta, läheb hobuse esimeste jalgade vahele ja nimelt niimoodi, et ta selg on vastu hobuse rinda. Kätega hoiab ta kinni hobuse esimestest jalgadest, altpoolt põlvi, ja tõstab seljaga. Muidugi saab nii ainult hobuse esimesed jalad maast lahti tõsta.

Mõne teate järele hobuse esimesed jalad seotud kinni ja tõstetud siis üles (Rapla). Leidub ka seesuguseid märkmeid: „Mõni tõstis isegi nii, et ratsanik istus hobuse seljas" (Rapla). — „Hobuse tõstja poeb tagaspidi hobuse esimeste jalgade vahelt hobuse kõhu alla ja tõstab siis oma seljaga hobuse esimesed jalad üles. Kes tugevam ja suurem, see tõstab (hobusel) kõik jalad maast üles" (Märjamaa — E. Poom). Viimane võimalus on küll enam kui kahtlane, sest hobune pole ikka viljakott, mida võib selga võtta.

Hobusele „tuule alla tegemine" on siiski olnud juba niisugune saavutus, et sellega tulid toime ainult mõned üksikud. Muidugi olid need siis ka kuulsad üle mitme valla. Nii teatatakse Rõugest Nursi vallast: „Hobuse tõstmist meie vallas mäletavasti ei ole ol-

nud. Küll olevat naabervallas keegi Kabuli-nimeline mees, kes olevat üles tõstnud hobuse". — Lohusuu Kalmakülas olnud keegi Tiido Mats, kes tõstnud hobuseid rinna alt üles. — Niisuguse erakordse jõumehe vastu tunti ka suurt aukartust: „Sellega ei julgenud paljut keegi rammu katsuda, kel jõudu oli isegi hobuse tõstmiseks" (Rapla).

Seljaga tõstmise puhul võiks tulla siin käsitlusele ka seljas kandmine, kuid et selle kohta on teada peajasjalikult anektoodiliselt üksikujuhtumeid, mille esitamiseks ei jätkuks siin ruumi, siis jäävad need siit välja.

3.

Hammastega tõstmine ei tule vist küsimusse iseseisva rahvaliku „spordiharuna", vaid see on olnud peajasjalikult üksikute tugevajõuliste „eralõbu", mida on demonstreeeritud enamasti kõrtsides, eeskätt kiilvedude puhul.

Näiteks: „Kuimetsa pool olevat keegi Mi-nimeline uus peremees kihla vedanud, et tema laua hammastega üles tõstab. Vedanud kihla ja võitnud: tõstnud laua kõige peal olevate asjadega hammastega nurgast kinni hoides üles ja keerutanud ringi. — Olen ka ise näinud vähemaid laudu niiviisi tõstetavat" (Kose — O. Nõmmela).

Laudade tõstmise kohta hammaste abil on teateid mitmelt poolt. — Lohusuu pool on vanasti keegi Kuusiku Jaan olnud kõrtsides kuulus hammastega tõstja. Teine tema paarimees, keegi Sorutska, on kord vedanud hammastega 3-puudase õllevaadi kõrtsi ahjule (Avinurme). Piilsi külas on keegi tõstnud hammastega üles seitse puuda, Rõuges on alasile pandud rihm ümber ning tõstetud siis hammastega.

4.

Rammukatsumise kohta on ka mõningaid lauluvärsse ja kõnekäände.

Nii näiteks küsitavat Rapla pool teiselt, kui tahetakse oma jõuga suurustada:

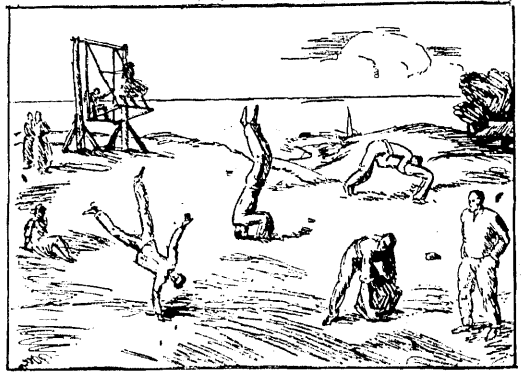
„Kas tahad kivi tõsta
või rinda pista,
või raha peale rabeleda?!"

Õieti on seesugune suurustamine laiemaltki tuntud.

Saaremaalt Valjala kihelkonnast on pandud kirja järgmised kõrtsikiitlemised:

„Ehk tahab aga mõni mees maadelda,
Ehk kaks meest kaigast vädada?
Siis tulgu külast küsijad
Ja vallast päält aga vaatijad!"

*

„Siin on mees, kes riidu kipub,
Vat kus sepa naamer*) ripub!

Siin on poiss kui korvi härg,
Kas näed, kus poisi kaela järg!^{§)}

Kes kivi ei suutnud tõsta, selle kohta on
üteldud: „Sul jõudu küll, aga suure kožu sees
laiali. Mine koju ja kogu jõudu!” (Martna).

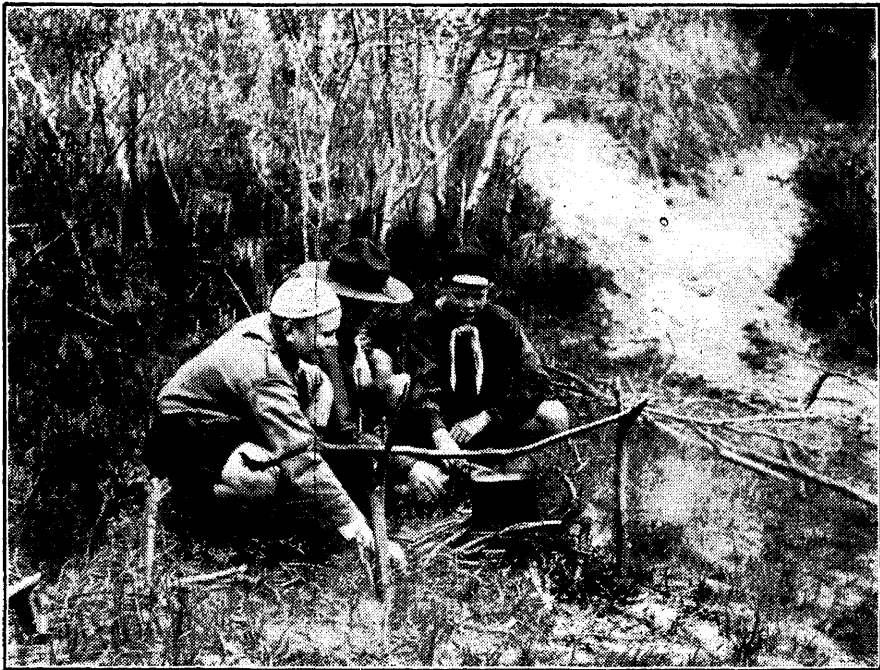
Naljasõna: „Sõõmine on kõige raskem töö
— kogu aeg üle rinna tõsta” (Häädemeeste).

*

*) Sepa haamer = rusikas.

§) H III 31, 355 — Valjala — A. Valtin
(1905).

Siinesitatud ülevaade ei saa olla kuigi
täielik ega lõplik, sest kogutud materjalid on
suurelt osalt veel läbi töötamata. Üksikasjali-
semalt on saadud käsitleda kivitõstmist, kuna
selle kohta on kirjapanekuid üldse rohkem kui
muude tõsteharrastuste kohta. See näib olevat
ka enam arenenud, nii et tõsteid on mõõde-
tud juba kindlaks kujunenud tõstejärgudega.
Kõrtside osa rahuva tõstesporti eest hoolit-
semisel vajaks edaspidi lähemat selgitamist.
Igasugused lisateated selles kirjutises puu-
datatud küsimuste kohta oleksid seep. kõi-
giti tänuväärt. Need tuleksid saata Eesti
Rahvaluule Arhiivile, mis asub Tartus, Aia
t. 42.

SKAUDID LAAGRIS (Ajak. „Olioni“ kl.)

Rahvustants rahvuskultuuri lülina

Alg-aastaist kuni käesolevani on olnud ÜENÜ noorte armsamaid tegevusalasid rahvustants. Pole ühtegi suuremat pidustust rahvustantsuta ja vähe on neid osakondi, kus puudub rahvustantsurühm. Samuti on tittvustand ÜENÜ (eeskätt Tallinna osakond) ka välismaal meie rahvustantsu ja sooritand esinemismatku isegi Kesk-Euroopasse.

ÜENÜ peres seni ettekantud tantse on pea eranditult õpitud kirjelduse järgi, jälgimata tantsu päritolu, kelle üleskirjutatud, misjuhuul tantsitud või kas tal üldse olnudki meie rahvustantsu iseloom. Tantsu algupärandi küsimus seni on jäänd tagaplaanile. Meeldisid päämiselt need tantsud, millesse kuhjatud tegevust, olgugi et lähemal vaatlusel need ei osutu rahvustantsudeks vaid kunstiliselt kokkusäätuks, kus tinti pääle nime polegi muud rahvuslikku.

Meie rahvusliku uuestisünni ajastul on loomulik, et ka ÜENÜ-noored hakkavad rahvuslikusele enam tähelepanu omistama meie rahvustantsus. Mitte enam ainult rahvalik ja rahva-vaid rahvustants.

Muusikalehes nr. 4 — 1935. a. ilmus J. Perti sulest artikkel, mis tohiks pakkuda huvi ka rahvustantsu seisukohast. Nimelt J. Pert toob lõikeid 1777. a. Aug. Vilh. Hupeli sulest ilmunud raamatust „Topographische Nachrichten von Lief- und Ehistland,” kus muuseuma mainib: „Eestlased hoidsid kogu aeg $\frac{3}{4}$ või $\frac{3}{8}$ takti, tegid väikesi, kuidagi lohistavaid samme, ja kolmanda puhul tampisid vähe tugevamini vastu maad”. Julgeme oletada, et siin on juttu meie rahvuslikust labajalast oma lohistavate sammudega, sest veel praegu nimetavad Pärnumaal vanad inimesed labajalga tema lohistavate sammude tõttu „lössiks” ehk „vana lössiks”. Et eestlased kolmanda (s. o. iga takti kolmanda osa) puhul tampisid vähe tugevamini vastu maad, kuna praeguse labajalal rõnutatakse just esimest, siis tahaksime arvata, et siin on tegu eksitusega, — kas Hupel ei pannud küllalt hästi tähele, või algas viis eeltaktiga.

Teisal J. Pert toob Hupeli märkuse, et pulmadel mõnikord mängisid 3–4 viiulit koos torupilliga, ja lisab ise juure, et kõiki seniseid vanade eestlaste tantse või muud ühe viiuli saatega võime pidada puudulikult tõlgitsetuks. Aga nüüd! Kas ei kerki kohe küsimus, kui vanadel eestlastel oli tantsumuusikaks torupill ja 3–4 viiulit, — kuus nad siis mängisid? Kas kõik neil ühel hääl (unisono), või mängis üks esimest, teine obligatot ja kolmas koguni sekundot?

Kui meil alul oli juttu, et ÜENÜ noortele on armsamaks alaks rahvustants, siis kahjuks pole seda veel koos viljelemisega, mille all mõistame rahvustantsu kogumisi, päritolu uurimusi jne. Kuhu jäävad kodu (osakonna) ümbruse tantsud? Tõsi, neid pole

leida enam palju. Vanem põlv, kes neid teadis, on taltund. Hoolikal otsimisel aga leidub siiski midagi ja need mõned võiksid siis jääda osakonna raudvaraks ning väljasõitudel külakostiks. Võiksime mainida ÜENÜ X aasta juubeli pidustustusi, mil niisugust külakosti esitasid: ÜENÜ Kasevälja osakond Hiiumaalsiga ja Voldi osakond Mulgi polkaga. Enam lokaalset tooni, enam kohalikku koloriiti meie rahvustantsusse.

Korduvalt on avaldatud mõtet — saagu meie rahvustantsud täiel määral seltskondlikuks lõbustusvahendiks. Isiklikult suhtun sellele suski tagasihoidlikult. Eelkõige meie rahvustantsude hulk on väike, liigagi väike, võrreldes meie sõnalise vanavaraga; ja vaevalt suudab rahvustants tänapäeva tehnilises tempos arenevale noorele olla rahuldavaks seltskondlikuks lõbustusvahendiks. Aga meie rahvustantsul õngi teine ülesanne: rahvustunde tõstmine. Kui poolakal on mazurka, ungarlasil czardaš, rootslasil — hambo jne., miks ei võiks olla meil sarnaseks tantsuks näit. labajalg. Mistahes peo puhul peaksime tantsima vähemalt ühe korra õhtu jooksul labajalga. Siis võime pörotada jalga vastu maad teadmise, et see on eesti tants — see on meie oma labajalg.

Selle meie Eesti labajala kohta võime ütelda sama, mis kogu meie rahvusliku muu loomingu kohta: meil pole kogu Eesti kohta üht ühist labajalga. Samuti kui meil pole üht ühist kogu Eestit haaravat rahvariidet. Meie rahvuskunst saab hästimõistetavaks ainult kihelkondade ja külade kaudu vaieldavates pisisajades. Vanasti tundsid külanaised kirikumäel tanuüest üksteise asukohta. Meie tanumustriid, taarikannud, rangipuud, vöökirjad, värvitoonid kujutasid teatud külakondade liitsajoonelikkust, diskreetsust või taas värviküllust ja muid lokaaltoone. Kas ei ole ka meie rahvuslikul labajalal olemas neid lokaaltoone. Seni on Eestis märgitud üles üle 100 labajala viisi ja ligi 30 üksteisest erinevat labajala kirjeldust. Milline siis on Teie kodunurga labajalg? Millised tema lokaaltoonid. Kuidas teda tantsiti? Milline viis, millised sõnad. Kas ei ole siin veel suuri uurimuse võimalusi?

ÜENÜ suvipäevad Porkunis olgu koondumine ilumäele. Olgu need suvipäevad meie rahvus- ja ühtlasi meie omakultuuri päeviks, tõukeks meie iseteadvusele. Näidaku need, et taas sirgub noorus rahvuslikus vaimus, kes siirdub moodse tantsu asemel tantsima labajalga, lauliku sõnade järgi nii, et:

Mets see hakkab mähisema,
õitsi paika üdisema,
maa pinda põrumaie,
mäe kinku värisema.

Laste rahvaluule

Järg

Paistab nagu oleks täiskasvanute tähtis vaimudeäraajamise toiming aegade jooksul kaotanud oma tähtsuse ja komme siirdunud laste maailma.

Kõige rohkem on siiski etnograafid, õpetajad ja teisedki laste elu tähelepanijad tundnud huvi mängude vastu. Need peegeldavad igal maal rahvakultuuri ja elu rahvuslikke jooni ja on säilitanud hulk jäänuseid (Überlebsel), mis võivad suuresti valgustada muinasaja elu ja on seepärast sattunud muinsuurijate huvi objektiks. Hea näide sellest oleks minu arvates juba eelpool esitatud „sotken savea, teen tiiliä”, millesse on igakord liitunud ka mäng. — Mitmed teadusemehed on rühmitanud mängu mitmel viisil, eri liikidest nimetagem siin ainult näiteks liikumismänge, jahimänge, intellektuaalseid mänge jne. Imiteerimismängude hulka arvatakse sageli seltskondliku mänguna mängitud laulumäng „Aadamal on seitse last”, sakslastel on selle mängu nimeks „Seitse Aadama poega”, prantslased nimetavad seda „L'imitation”. Üks lastest teeb kentsakaid kehaliigutusi, teised mängijatest katsuvad järele teha ja see äratab löbu. Samasugune on Euroopas tuntud peegel-mäng.

Peidumängu on mängitud terves Euroopas; see on olnud ka Soome lastel meeldivaks mänguks. Sarnase mängu kohta on meie rahvaluules hiilgav dramaatiline kirjeldus, milles jutustatakse, kuidas mängijad — kuidagi ei leia otsitavat:

Kitkat katkat, pitkät matkat,
sinä ja minä ja Hentun Liisa,
Puntun Paavo ja Kupparin Jussi,
Kapakka Lassi ja Myllärin Matti,
ympäri turvan minua etsittiin,
ei minua löytänehet —
mie vaan pankolla makasin (57).

Lapsed ja muinasjutud! Kui lähedalt liituvad nood kaks sõna. Meeleldi viibivad ka nüüdisaja lapsed muinasjutte jutustava isiku juures või juturaamatu ääres. Uurimus on näidanud, kuidas enne muinasjutte kuulsid täiskasvanud naised ja habemikud — ja tüüdkki lapsed jutustavad teine-teisele muinasjutte õhtuti.

Rahvapäraseid laste muinasjutte pole jõutud veel kuigi palju uurida. Oma motiividelt on need umbes samasugused nagu laste lauludki; nõnda on olnud jutud karust, rebasest hundist (ka muud loomajutud) väga populaarsed.

Suur hulk muinasjutte esineb ka värsivormis. Sarnaseid on näiteks juba esitatud „Hiiren ja kärpän häät” ja ka järgmine:

Oli muiste eite, taati.
Oli kirju kanakene,
Munes kirju munakese,
Muna veeres sõetulle.
Eite, taati pistsid ikma,
Kanakene kaagutama,

Must lehm möögima,
Muu kari muretsema.
Varesel varvas katki,
Harakal saba lõhki,
Jooksis kirikla jõele,
Papi piigad segaduses.
Mida vahid harakas,
Kuhu jooksed kuri lind?
Kui aga teie teaksite,
Toobripuu murraksite,
Toobri enda lõhuksite,
Soga jälle jätaksite! jne.

Väga tihti on laste muinasjutud n. n. aheljutud millest mõningaid meie maal teenekalt uuritud⁵⁹). Soome ahellaulud on üldse laste meelelahutuslaulud, kuid ahelruno esineb vahest ka nõiasõnade vormis.

Ka mõistatusi leiame laste folklorelt alalt, kuigi need vähesed on ju tihti vanemate inimeste targutavaid küsimusi: „mis see on terve maailma tark — päsmer”, küsitakse Lemil ja vastus olevat: „see on ju see päsmer”.

Lapsed on meeleldi kuulnud ja ütelnud neid kõnekäänetele sarnanevaid jorutusi, mida tuleb ütelda võimalikult kiirelt ja segi minemata — nõnda on vahest harjutatud näiteks mõne tähe hääldamist. Lemil on veerimist õppides üteldud jorutust? „Ärrän kierrän ympär'orren, ässän pistän taskuun”. Ja tervel maal on koolilaste keskel tuntud jorutus: „Hattulan apupapin papupata pangolla kiehuu ja pauhaa.”

Välismaa kirjanduses, eriti saksa ja inglise omas, on palju teaduslikke töid, mis on pühendatud laste lauludele ja mängudele; neis nimetatakse tihti kultuurajalooliselt seisukohalt huvitavaid, isegi koguni tähtsaid jooni. Nii mängivad lapsed Schotimaal veel täna vasallide õnnistamistseremooniad. On kindel, et ka meil uurimus toob päevalgele hulga sarnaseid näiteid; ja suudab laste folkloregi tuua valgustust mõnedesse rahvateaduse hämaratesse soppidesse. Kuid selleks tuleb veel jätkata laste rahvaluule korjamist, mida veel ei saa lugeda lõpulviiduks.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis. Aeg muutub ja meie ajaga. Mitte ainult täiskasvanute vaid ka laste elu muutub aega mööda — ja vanad mälestused vahetuvad uue elusisuga.

MATERJALID:

1. Porthans Skriptor I lhk. 32, V lhk. 16.
2. N-rid 18, 26 ja 28 a. 1789. Artikli autor olevat Martti Haavio järele Erik Lengvist (Leikarit). Tampere 1932. a., lhk. 44—45.
3. Om do pordna Finnars sällskapsnöjev och tidspördrif. 1795. a. (Vittere Akakad. Hand. VIII) lhk. 284.

4. „Suomen Kansan Vanhoja Runoja” II Turku 1823. a., lhk. 49—50.
5. Martti Haavio, Porthanin kansanrunouskokoelmista. Virittäjä 1933. a., lhk. 346—350.
6. Suomi III: 15.
7. Ibidem.
8. Kanteletar. I Helsinki 1840. a. Alhulause lhk. LXIII.
9. Vaata näit. Elsa Enäjärvi-Haavio „The Game of Rich and Poor” (FFC n:o 100). Porvoo 1932. a., lhk. 16.
10. Vene laul kitses (O. A. Kapitsa, Detskii folklor. Leningrad 1928. a., lhk. 29).
11. SKS (Soome Kirjanduse Seltsi arhiiv) J. Lukkarinen 446.
12. SKS: V. Portha II: 472.
13. Johann Lewalter, Deutsches Kinderlied und Kinderspiel. Kassel 1911. a., lhk. 9.
14. Elsa Enäjärvi-Haavio, Vihtiläistä kansanrunoutta. Uusimaa I. Helsinki 1930., lhk. 11.
15. Alhu-Kanteletar. Helsinki 1929. a., lhk. 117.
16. Vrdl. Väino Salminen, Suomalaisten muinasrunojen todellisuuspohja. (Kalevalaseuran mosik. 13. Porvoo 1933. a.), lhk. 27.
17. P. E. Pavolini, Kehtolauluista (Kalevalaseuran vuosik. 5. Porvoo 1925. a.), lhk. 17.
18. Tyrvä vallast. SKS: M. Ahlstadt 28.
19. Juahho Suomalainen, Muutamia tuutulauluja (Suomalaisen Kansanrunousseminaarin julkaisuja I. Helsinki 1909.), lsk. 18—20.
20. V. Tarkiainen, Suomalaisen kirjallisuuden historia. Helsinki 1934. a., lhk. 42.
21. Katri Halme rekonstruktioon (SKS — F 19).
22. K. Wherhan, Kinderlied und Kinderspiel. Handbücher zur Volkskunde. Band IV. Leipzig. 1909. a.
23. The only true Mother goose Melodies. Boston 1905. a.
24. Kapitsa lhk. 57.
25. SKS: Ohhola I:11, lhk. 514.
26. Alhu-Kanteletar, lhk. 132. — Samasuguseid runosid on vatjalastel ja eestilastel (Väino Salminen, Vatjalaiste runojen alkuperästä. Helsinki 1929. a., lhk. 86.)
27. E. Gren, Zyrjanskaja mifologia (Kosnimu 1924. a., n-rit 4—6).
28. Meinhoff, Die Dichtung der Afrikaner. 1911. a.
29. SKS: E. Tikkanen 37.
30. Heinrich Wolgast, Schöne alte Kindereime, lhk. 40.
31. P. E. Jefimeno, Materialy po etnogr. russk. nasel. Arharg. gub. (Izv. Obštčest. i etn. XXX:2. 1878. a.)
32. SKVR III:4607.
33. SKS: Aatu Haltsonen 139.
34. SKS: Inha 40. Kenttjäarvi.
35. SKS: Elias Lönnrot A II 5. Uhut.
36. G. K. Zavoiko, Verovanija, obrjadly i obztsija velikorossoy Vladimirshoi gub. (Etnografitseskije Obozrenije 1914 n-rit 3—4).
37. Netsajev, Igray pesenki (Zivaja Starina 1890. a. IV), lhk. 214—226.
38. Kaarle Krohn, Tunnelma runojen tutkimuksia I. Helsinki 1931. lhk. 295.
39. A. R. Niemi Lättiläisistä ja liettualaisista kosketuksista suomalaisessa kansanrunoudessa. (Suomal. Tiedeakat. esit. ja pöyt. ták. 1911: I), lhk. 25; A. R. Niemi, Eräs liettualainen lastenluku Suomessa. (Virittäjä 1912. a.), lhk. 1—9.
40. J. Bolte, Fahrende Leute in der Literatur des 15. und 16. Jahrhunderts (Sitzungsberichte d. Preuss. Akad. d. Wissensch. 6. XII. 1928).
41. Vaata näit. J. Bolte u. G. Polivka, Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm. III. Leipzig 1918. a., lhk. 244—258.
42. SKS: Rätty 4.
43. SKS: Hels. suom. alk. konv.: J. Vinter 40.
44. Kapitsa, lhk. 112—113.
45. A. R. Niemi, Liettualaisen kansantietouden alalta (Kalevalaseura vuosikirja 8. Porvoo 1928. a.), lhk. 106.
46. Severi Nymán, Pari suomalaista (Virittäjä 1897. a.), lhk. 85.
47. SKS: Moision kansak. 164.
48. H. Neus, Estnische Volkslieder. lehk. 416. Reval 1850. a.
49. The only true Mother etc.
50. Zopia Rogoszowna, Klitush bajduš. Gadki, piosenki, zabywa dzienigce. Spisane z ust ludni wspomnien d ziccinstwa. Warszawa.
51. Yrjö Hirn, Leikkiä ja taidetta. Porvoo 1918. a., lhk. 136.
52. SKVR. X:2248.
53. SKS: L. Lilius 528.
54. Väino Voionmaa, Suomalaisia keskiajan tutkimuksia. Porvoo 1912. lhk. 310.
55. Vaata näit. Uno Holmberg (Alarva), Virponinen. (Kalevalaseuran vuosikirja 5. Porvoo 1925. a.), lhk. 218—237.
56. SKVR III:2125.
57. Alku-Kanteletar, lhk. 122.
58. Alku-Kanteletar, lhk. 127.

Head kirjandust.

Tartus asuv Eesti Kirjanduse Selts on ainukene asutis, milline on omale ideelis-kultuuriseks ülesandeks teinud kirjastada ainult esmajärgulise tähtsuse ning väärtusega teoseid. Seda suurt ülesannet on EKS senini täitnud otse üllatava pidevusega, väljastades aastate vältel rea mitmesuguseid silmapaistvaid raamatuid — tõlgendeid maailmakirjanduse tähtteoseist ning ühtlasi ka kodumaist paremikki. Märgame sest valitud vaimuvara küllusesalvest lisaks varemalt „E. Nooruses” kõne all olnule veel mõningaid:

Gustave Flaubert: **Salambo**. See on muistse Kartaago romaan, milles autor geniaalselt kujutab sündmustikku 1600-aastase vähemaa tagant. 326 lhk. Hind 4 kr.

August Strindberg: **Üksi**. Jutustis, kirjandusloolise sissejuhatusega ja autori pildiga. 93 lhk. Hind 1 kr. 50 s.

Stephan Fodor: **Edisson**. Suure leiduri ja iseõppija elukäik. 142 lhk. Hind 1 kr. 75 s.

C. S. Jones: **George Washington**. Mees, kes väga raskeis oludes organiseeris sõjaväe, juhtis seda visadusega kuni võiduni, olles ühtlasi Ameerika Ühendriikide esimene president. 162 lhk. Hind 1 kr. 65 s.

F. J. Snell: **Garibaldi**. Vaimustava sõjamehe ja isamaalase elu. 510 lhk. Hind 1 kr. 75 s.

Andrè Maurois: **Ariel ehk Shelly' elulugu**. Romaan üle 100 aasta tagasi elanud inglise romantikust. 372 lhk. Hind 2 kr. 50 s.

Rudolf Paris: **Uuem eesti kunst**. Äärjooni eesti maali- ja raidekunsti arengust XIX ja XX sajandil. 112 lhk. Hind 1 kr.

Prof. Eino Kaila: **Mis on „hing”?** Isiksuse bioloogilised alused. Eestistanud mag. A. Elango. 110 lhk. Hind 1 kr.

Eduard Laaman: **Nõukogude Vene**. Raamat kommunismi teostuskatseist. 12 pildi ja 3 kaardiga. 110 lhk. Hind 1 kr.

Prof. G. Ferrero: **Vana-maailma hukku mine**. Kreeka-Rooma tsiviilsatsiooni hukkamise küsimus, mis palju olulist kõneleb meie ajale. 116 lhk. Hind 1 kr.

Prof. A. Messer: **Okkultism ja teadus**. Teoses antakse käsitus spiritismist ja salateadusest erapooletu teadlase seisukohast. 116 lhk. Hind 1 kr.

Dots. Jüri Nuut: **Millest kõneleb Einsteini relatiivsuseõpetus**. Einsteini õpetuse juhtmõtted populaarses käsituses. 105 lhk. Hind 2 kr. 50 s.

K. Holtzmeier: **Alateadvus ja psühhoanalüüs**. Huvitav pilguheit inimese siseilma ilma. 116 lhk. Hind 1 kr.

Prof. K. Ramul: **Uni ja unenäod**. Loomade mõistmine. Tähtsad probleemid, milliseid käsitellakse teaduslikus valguses.

Need ja teised EKS-i teosed ei tohiks puududa üheski avalikus, era-ega isiklikus raamatukogus!
H. V.

K. Liideman: **Kas tunned maad**. Sõelumatut mõttekillustikku Eesti ehitajaile. K/ü „Agronoomi” kirjastus, Tallinnas 1935. a. 208 lhk. Hind 2 kr. 50s. Sis: Tähiseid kindlamatele radadele. — Kuhu me läheme? — Eesti rahvuslikust ideoloogiast. — Maa ja maailmavaade. — Maa ja kultuur. — Põhijooni agraarprogrammi alustest. — Maa ja Eesti rahvastiku probleemid. — Maaseaduse aastapäeval. — Eesti talu kindlustamine — kodukaitse töö. — Noored C. R. Jakobsoni jälgedes. — Maa õnnistus ja maa sundus.

K. Liideman: **Maa ja maailmavaade**. Äärtrükk raamatust: **Kas tunned maad?** K/ü „Agronoomi” kirjastus. Tallinnas 1935. a. 40 lhk. Hind 50 s.

Raamatu aastal ei tohi keegi unustada tellimast kuukirja

EESTI NOORUS

Noorsoo-, omakultuuri- ja rahvakunsti ajakiri.

Tellimine poolaastas Kr. 1.—

KUNSTNIK
KALMISTUL

H. HALLISTE
konstrueerit. hauas-
sammas kirjanik
Juh. Jaigi pojale.

N O O R S O O T Ö Ö M A I L T

Rakvere ÜENU

asutati 1933. a. sügisel teistkordselt, kuna varem tegutsenud osakond aastaid oli suikunud unele.

Ligi 2-aastase tegutsemise järgi on osakonna ümber koondunud 184 tegev- ja 30 toetajat liiget. Pääle selle on osakonnal 10-liikmeline nõukogu kohalikest silmapaistvaist tegelasist (kirjanik J. Liiv, linnapea H. Avikson, diviisiülema kol. J. Kruus j. t.).

Möödunud sisetevgevuse hooajal tegutsesid agaralt kirjandus- ja näiteharu.

Kirjandusharu pidas järjekindlalt igal nädalal vaidlus-, referaat- ja teisi õhtuid. Esineti ka oma loominguga mitmel avalikul õhtul. Haru tegevust juhib nrs. H. Sirelpuu.

Näiteharul on praegu ettevalmistusel A. Kitzberg'i „Kosjasõit“. Haru juures tegutseb veel karakertantsu trupp nrs. O. Schelbachi juhtimisel.

Iseseisvalt tegutseb õpetaja Tilliku juhtimisel ka rahvustantsu trupp.

Välis-tegevuse hooajal on tegevus keskendunud peamiselt spordile.

On peetud kergejõustiku propagandavõistlusi ja jalgpalli võistlusi kohapeal kui ka

väljaspool Rakveret. Töötab ka käsipalli meeskond. Sportliku tegevuse juhtimiseks ja kooskõlmiseks on olemas Sportbüroo.

Sportiharu juhib nrs. A. Viilu. Noorim tegevusharu on mai kuul ellu kutsutud „Rakvere ÜENU Ratturite Klubi“. Esimesed võistlused peeti ilusate tagajärgedega Rakvere suurepärasel rattasõidu ringteel, milline osakonna kasutada. Klubi võtab ette külastussõite naaberosakondadesse, kui kuski suuremad pidustused toimuvad, samuti Porkuni suvipäevadele. Klubi tegevust juhib nrs. V. Matson.

Tähtsamaist üldalgatustest võib mainida Rakvere basseini ehitamise algatamist ja staadioni valitsemist. Basseini ehitamist algatas osakond möödunud suvel, mida praegu jätkatakse. Töödega jõutakse loodetavasti lõpule k. a. juulis.

Osakonna kodu asub Rakvere Rahvamajas, kus mõned ruumid täiesti osak. kasutada. Saali jagatakse ühiselt teiste orgi-dega.

Üldiselt ÜENU Rakvere osak. omab kohapeal kindla seisukoha, milles osak. nõukogul suuri teeneid.

Suvine tegevus üldiselt on arenend edu suunas. Seda võib loota ka tulevikus, kuna esialgseist raskusist on juba saadud üle.

ÜENU Kohtla-Järve osakonna 1. aastapäev on juba möödunud. Küllap Eesti Sileesia noortel on ka edaspidi indu ja tarmu rahvuslikuks noorsootööks.

Seni oli kogemusi vähe, kuid agara esimehe nrsl. A. KRIMMI ja liikmete üksmeelsel toetusel on õnnestunud korraldada mõndagi (hõimupäev, spordivõistlusi, huviohtuid, ekskursioone, nimede eestistamise propaganda päev, emadepäev, jne.).

Suuremaks ürituseks oli 4. ja 5. mail I noorte kultuurpäev Kohtla-Järve ümbruskonna osakondade osavõtul.

Kultuurpäeva kavas olid referaadid ühistegevusest, noorte iseloomu ja ilmavaatelistest küsimusist, emulsioonmäärdeist, hinge tervishoiust elus juhtuvate vapustuste korral ja viljapuude kahjurite tõrjest. Noorsootööd käsitlevate instrueerimistekannetega naisnoorte ja juhatuse töö alal ÜENU osakondades esinesid ÜENU Keskjuhatusel liikmed nrsl. Meikop ja Bergfeld. Järgnes ÜENU liikumise selgitus- ja propagandakoosolek, kus keskjuhatusel peasekretäri veenev kõne võeti täis saali poolt vastu heakskiitva aplausiga.

Koosoleku sisustamiseks oli veel kaevanduse orkestri ettekandeid, deklamatsioone, rahvustantsurühma esinemine jne. Öhtul süüdati tõrvikud ja ühises rongikäigus liiguti spordiplatsile, kus mälestati neid, kes „isamaa ilu hoieldes“ varisesid jüriöö. Nii möödus kaks ilusat päeva. Ja jääb teadmine, et sarnaseid päevi kordub veelgi.

Nägemiseni suvel Porkunis.

—ki.—

DÖLLUMAJANDUSLIK EKSPORT
O.Ü.

„OVO“

Asut. 1924. a.

TALLINN, SUUR KARJA 18

Tel. 445-71 ja 447-53

Telegr. „OVO“

Kanamunade ja tooresnahkade eksport

Vastutav ja tegev toimet. A. Meikop. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus. Toimetuskollegium: Ed. Laaman, K. ja M. Utuste, A. Aru, K. Kerberg, H. Viires. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lõssi pl. 4, Trükikoda „Estontrükk“ Tallinn, S. Karja 8.

Rahvusliku omatööstuse viljeldamisele.

Tänapäeval propageeritakse nii meil kui Ka mujal kodumaa saaduste tarvitamist. Meie kodanikud eelistavad heameelega kodumaa saadusi. Sellejuures seatakse aga üles nõudmine, et kodumaa kaup oleks ostjale vastuvõetav nii väärtuselt kui ka hinnalt. Neid rahva soove ei ole aga sageli arvestatud. See on aga väga tarvilik, kui tahtakse rajada oma ettevõtte rahva poolehoiule.

Selles mõttes on paremas seisukorras rahva omad ettevõtted — tarvitajate- ja majandusühingud ühes oma keskühingu ETK-ga. Neid ettevõtteid kannab organiseeritud tarvitajaskond. Neis arendatakse saaduste valmistamist rahva eluliste nõuete kohaselt ja vastavalt liikmeskonna soovidele. See on kindlustanud ka ETK omatööstusele järjekindla suurenemise.

ETK on oma tegevust laiendanud viimasel ajal mitmele alale.

Suuremaks käitiseks on ETK-l tubakatehas. See asutati mõne aasta eest. Selle põhjuseks oli asjaolu, et tubakatooted ei olnud tol ajal omas kvaliteedis püsivad ja suitsetajad pidid leppima sellega, mida neile pakuti. Pärast ETK tubakatehase tööle asumist paranesid meie tubakatooted tunduvalt.

ETK tubakatehas on sisustatud moodsate masinatega. Tubakate valmistamiseks tarvitatakse parimaid Makedoonia, Bulgaaria, Virgiinia, Türgi, Vene jne. tubakaid. ETK tubakatehases hoolitsetakse ka suitsetajate tervise eest. Nimelt puhastatakse tubakas tervisele kahjulikust tolmust ja muist kõrvalaineist. Tubakatehases valmistatakse ka hügeenilise vatiga paberossikesti.

Suured ruumid on oma alla võtnud ETK metallitehas. Seal valmistatakse naelu, kette, okastraati, plekknõusid, mitmesuguseid ehitustarbeid jne. Naelatehases on tarvitusel uuemad masinad, milledega valmistatakse rootsi-tüüpi soonilisi naelu. Metallitehases valmistatud saadusi loetakse meil parimateks, millega on seletatav ka nende suur minek.

Hoogsalt on arenenud ka ETK keemiatehas. Seal valmistatakse üle 20 artikli,

neist on tähtsamad: seep, saapakreem, pesusooda, roheline seep, vankrimääre, tint, paberiliim, vesivärvid jne.

Keemiategase juurde kuulub ka katselaboratoorium. Seal proovitakse müüdavate kaupade kvaliteeti, määratakse uute kaupade koosseisu jne. Sarnane asutus on meil uudiseks. See kindlustab tarvitajale kaupu, mille väärtuse juures ei ole kahtlust.

Pikemat aega on töötanud ETK kohvitehas. Sealt on müügile lastud suurel hulgal maitsvat kohvi, mis on tervislikuks joogiks nii noortele kui vanadele.

Kohvitehas on varustatud uuemate tehniliste seadeldistega ja seal valmistatakse vilja-, ubavilja- ja ubakohvi. Kohvi valmistamiseks tarvitatakse jällegi parimaid tooraineid. Arvestades neid asjaolusid ja ka asjatundlikku tööd, on seletatav ETK kohvide kõrge headus, meeldiv maitse ja aroom.

Jahuveski on eeskujulik oma moodsa seadeldise ja viimistletud töömeetoditega. Veskis jahvatatakse kodumaa puhastatud ja kuivatatud nisust head saiajahu, manna, sepi-kujahu ning tangu.

Põltsamaal on ETK-l oma talupidamine, kus asuvad ka veinitehas ja puukool. Neilgi aladel on tehtud suuri edusamme. ETK veinid ja puukooli saadused on asjatundjate poolt tunnustatud saadaolevaist parimateks. Ouna, kirsi, ploomi, marjapõõsaste jne. istikute kõrval on ETK puukoolis hakatud viimasel ajal kasvatama ka ilupuid koduümbruse kaunistamiseks.

Suurt lugupidamist on võitnud ETK kaitsemärgi all müügile lastud maitseained. Maitseainete pakkekojas pakitakse teed, kakaod, vürtse, soola, igasuguseid maitseaineid jne. Müügile on lastud ka ETK küpsetuspulber.

Need oleks tähtsamad omatööstuse alad, milledega ETK tegeleb.

Rahva huvides on neid algatusi igakülgselt toetada, et kindlustada kõrgeima väärtusega kaupade valmistamist ja rahvusliku omatööstuse arenemist.

O STES KODU-
MAA KAUPA,
KINDLUSTATE OMA
KAASKODANIKELE
TÖÖD JA LEIBA

A/S KREENBALT

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute
müügikeskkoht ja pealadu :

- BALTI PUUVILLA KETRAMISE
JA KUDUMISE VABRIKU A.-S.
- KREENHOLMI PUUVILLASAA-
DUSTE MANUFAKTUURI O.Ü.
- SINDI TEKSTIILVABRIKUTE
ÜHISUS, end. Vöhrmann ja Poeg
- EESTI NIIDIVABRIKU ÜHISUS

„Estotrikk” Tallinn, S. Karja 8. 1935. a.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR